

เวชศาสตร์ครอบครัวในประสบการณ์ของต่างประเทศ

อาหนนท์ วรยิ่งยง *

ในปัจจุบันมีการกล่าวถึง เวชศาสตร์ครอบครัว (Family Medicine) กันเป็นอย่างมากในแง่ของการพัฒนาต่าง ๆ เช่น การพัฒนาระบบสาธารณสุข แต่ในด้านของประวัติความเป็นมาของสาขาวิชานี้ ในต่างประเทศ มีผู้กล่าวถึงน้อยมาก ซึ่งในความเป็นจริงแล้วมีความสำคัญในแง่ของการทำให้เกิดข้อคิดต่าง ๆ รวมถึงการทราบประสบการณ์ในอดีตของต่างประเทศ อันจะนำมาซึ่งการแก้ไขและการจัดการต่าง ๆ ให้ดีขึ้นสำหรับการพัฒนาในสาขาวิชานี้ในประเทศไทย

การแพทย์ของประเทศสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 1910 มีความตกต่ำเป็นอย่างมากในแง่ของการเรียนการสอน ซึ่งมีหลักฐานยืนยันจากการศึกษาของ Dr. Abraham Flexner (Flexner Report) โดยพบว่า มีโรงเรียนแพทย์ 5 แห่ง เท่านั้นจากทั้งหมด 155 โรงเรียนแพทย์ในประเทศสหรัฐอเมริกาและแคนาดาที่พบว่าได้มาตรฐานในการเรียนการสอนทางการแพทย์ จากจุดนั้นจึงได้มีการปรับปรุงในระบบการเรียนการสอนทางสาขาแพทยศาสตร์ รวมถึงการฝึกอบรมในสาขาเฉพาะทางต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งทำให้แพทย์เลือกเรียนเฉพาะทางเพิ่มขึ้นด้วย โดยในปี ค.ศ. 1940 วิชาการทางแพทย์ได้ถูกแบ่งย่อยเป็นสาขาต่าง ๆ มากขึ้น และพบว่าการทำงานเวชปฏิบัติทั่วไป (general practice) ได้ลดลงอย่างต่อเนื่อง⁽¹⁾

การมีแพทย์ในสาขาวิชาเฉพาะทางเพิ่มขึ้น ยังเป็นผลมาจากการได้รับการยกเว้นการเป็นทหารสำหรับแพทย์ ในกรณีที่แพทย์เลือกฝึกอบรมในสาขาเฉพาะทาง และนอกจากนั้นการเป็นแพทย์เฉพาะทางยังได้รับเงินเดือนที่สูงกว่าการทำเวชปฏิบัติทั่วไป (general practice) อีก

ด้วย การเติบโตขึ้นของสาขาเฉพาะทางต่าง ๆ ทำให้แพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป (general practitioner) หายไปเกือบหมด การเป็นแพทย์เฉพาะทางนั้นได้รับการยกย่องมากกว่า ได้เงินเดือนมากกว่า และยังทำงานเป็นชั่วโมงน้อยกว่าในสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (general practice) นอกจากนี้การไม่มีโครงสร้างสำหรับการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (general practice) ในโรงเรียนแพทย์ จึงทำให้การฝึกอบรมในสาขานี้ไม่เป็นที่นิยม⁽¹⁾

ในช่วงที่มีเหตุการณ์นี้ ได้มีกลุ่มแพทย์ในสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (general practice) จำนวนหนึ่งซึ่งอุทิศตัวให้กับการ ก่อตั้งสาขาเฉพาะทางสำหรับแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไป (general practitioners) โดยในปี ค.ศ. 1947 จึงได้มีการก่อตั้ง American Academy of General Practitioners ขึ้น (ซึ่งภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น American Academy of Family Physicians)^(1,2)

ในระหว่างปี ค.ศ. 1950 ถึงต้นปี ค.ศ. 1960 การทำงานในสาขาเวชปฏิบัติทั่วไป (general practice) ยังคงมีความไม่ชัดเจน การไปรับการรักษาของประชาชนยังเป็นลักษณะการไปรับการรักษาแบบแยกส่วน (fragmented) โดยมีผู้เชี่ยวชาญสาขาต่าง ๆ (Specialist) เป็นผู้ให้การดูแลรักษา แม้ว่าประชาชนยังมีทัศนคติและความต้องการแพทย์ในลักษณะนี้ แต่ก็ยังมีกลุ่มแพทย์ general practitioner กลุ่มเล็ก ๆ กลุ่มหนึ่งซึ่งตั้งความหวังไว้กับสาขาใหม่ทางการแพทย์ (ที่เน้นการดูแลรักษาแบบครอบครัว) ซึ่งนำโดย Dr. Nicholas Pisacano ได้มีความพยายามก่อตั้งสาขาใหม่นี้จนเป็นผลสำเร็จ ซึ่งก็คือ Family Practice (เดิมคือ general practice)

* ภาควิชาเวชศาสตร์ป้องกันและสังคม คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ในปี ค.ศ.1966 สาขาวิชา family practice ได้มีโอกาสพัฒนาขึ้น เนื่องจากมีประกาศและมีการแสดงเจตนารมณ์ขององค์กรต่าง ๆ ที่สำคัญเกิดขึ้น เช่น ⁽¹⁾

1. The National Commission on Community Health Services ได้มีรายงานที่เรียกว่า Folsom Report (หรือ Harvard Report) ซึ่งมีเนื้อหาส่วนหนึ่งว่า "ทุก ๆ คนควรมีแพทย์ประจำตัว (personal physician) ซึ่งทำหน้าที่ในการผสมผสาน (integration) ที่ต่อเนื่อง (continuity) ของการให้บริการทางการแพทย์แก่ผู้ป่วย

2. The Citizens Commission on Graduate Medical Education ได้เรียกร้องให้แพทย์ดูแลผู้ป่วย ไม่ใช่แต่เฉพาะบุคคล เฉพาะอวัยวะ หรือเฉพาะระบบ แต่ควรดูแลผู้ป่วยทั้งตัว

3. The Ad Hoc Committee on Education for Family Practice (Willard Committee) ได้มีข้อคิดเห็นที่ "ประชาชน (อเมริกัน) มีความจำเป็นที่จะต้องมีความรู้ในเวชศาสตร์ครอบครัว (Family Physician) ที่มีคุณภาพจำนวนมาก" และให้ข้อเสนอแนะว่าการฝึกอบรม (training) ควรจะต้องให้มีประสบการณ์ที่สอดคล้องกับหลักการของการปฏิบัติต่อผู้ป่วยในลักษณะเฉพาะของเวชศาสตร์ครอบครัวเป็นสำคัญ

จากการมีประกาศแสดงเจตนารมณ์ของฝ่ายต่าง ๆ จึงทำให้สาขาวิชา Family Practice ถูกรับรองอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ.1969 โดยมีหลักการดูแลรักษาแบบครอบคลุมในด้านกว้าง และต่อเนื่อง ดูแลแบบองค์รวมแทนที่จะดูแลแบบเป็นแต่ละอวัยวะ สาขาวิชานี้ในประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นสาขาแรกที่ต้องการใบรับรองทุก 7 ปีโดยเริ่มมีวุฒิปัต (Board) ครั้งแรกใน ค.ศ.1970 และต่อมา American Academy of General Practice ก็ได้เปลี่ยนชื่อเป็น American Academy of Family Physicians หลังจากนั้นสาขาวิชานี้ก็ได้มีการพัฒนามาตลอด โดยในปี ค.ศ. 1998 ได้มีโปรแกรมการเรียนการสอน Family Medicine ประมาณ 400 โปรแกรมโดยมีจำนวนแพทย์ประจำบ้าน (Residents) มากกว่า 10,000 คน และขณะนี้ก็มีแพทย์ที่จบสาขาวิชานี้ประมาณ 500,000 คนแล้วในประเทศสหรัฐอเมริกา ⁽¹⁾

สำหรับทางประเทศแคนาดา ได้มีการก่อตั้ง College of General Practitioners ขึ้นในปี ค.ศ. 1954 และต่อมาได้มีการเปลี่ยนชื่อเป็น College of Family Physicians ในปี ค.ศ. 1968 ⁽³⁾

ในทางยุโรป ประเทศสหราชอาณาจักรได้มีการก่อตั้ง The Royal College of General Practitioners ขึ้นเมื่อปี ค.ศ.1953 เพื่อรองรับระบบบริการสาธารณสุขของประเทศที่ให้แบ่งแพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปและแพทย์ผู้ชำนาญการสาขาอื่น ๆ อย่างชัดเจน และในปี ค.ศ. 1986 หลักสูตรเวชปฏิบัติทั่วไปจึงได้มีการบรรจุในทุกโรงเรียนแพทย์ของประเทศสหราชอาณาจักร ^(3,4)

สำหรับทางเอเชีย ในปี ค.ศ. 1971 ประเทศสิงคโปร์ ได้มีการก่อตั้ง The College of General Practitioners ขึ้นและเริ่มมีการเรียนการสอนในระดับก่อนปริญญา (undergraduate teaching) ในปีเดียวกัน และในปี ค.ศ. 1987 สาขาเวชศาสตร์ครอบครัวก็ถูกยอมรับอย่างเป็นทางการใน The National University of Singapore ^(3,4)

ในปี ค.ศ. 1972 ได้มีการก่อตั้งองค์กรซึ่งดูแลเกี่ยวกับทางการศึกษาในสาขา family practice ขึ้นที่ประเทศออสเตรเลีย โดยใช้ชื่อว่า World Organization of National Colleges, Academies and Academic Associations of General Practitioners / Family Physicians (WONCA) ซึ่งปัจจุบันประกอบด้วยสมาชิก 54 องค์กรจาก 51 ประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาสุขภาพของประชาชนทั่วโลกให้ดีขึ้น ดูแลให้เกิดการดูแลรักษาที่ได้มาตรฐานในสาขาของ Family Practice ^(3,5)

จากที่กล่าวมาจะพบว่ามีความคล้ายคลึงกันซึ่งมีความหมายใกล้เคียงกันและเกี่ยวข้องกัน เช่น Family Practice, Family Medicine, General Practitioner, General Practice, Family Physician โดยจะมีความหมายต่างกันดังนี้

Family Practice หมายถึงสาขาวิชาเฉพาะสาขาหนึ่งซึ่งให้การดูแลรักษาแบบองค์รวม ครอบคลุมทั้งบุคคลและครอบครัว โดยคำนึงถึงในแง่ของ ชีวภาพ คลินิก และ สังคมวิทยา (biological, clinical และ behavioral

sciences) และขอบเขต family practice จะไม่ขึ้นกับอายุ เพศ อวัยวะหรือโรคหนึ่งโรคใด โดยในประเทศอังกฤษจะมี สาขาวิชาที่เทียบเท่ากันซึ่งเรียกว่า General Practice^(6,7)

Family Medicine หมายถึงองค์ความรู้ต่าง ๆ ซึ่งนำมาใช้สำหรับ Family Practice^(6,7)

Family Physician หมายถึงแพทย์ที่ผ่านการฝึก อบรมสาขา family practice ในเวลาที่ถูกกำหนดไว้ชัดเจน และได้หนังสือรับรองในสาขานี้ โดยในประเทศอังกฤษจะ เรียกแพทย์ในสาขานี้ว่า General Practitioner^(1,3)

สำหรับในประเทศไทย เวชปฏิบัติทั่วไปได้รับการ รับรองโดยแพทยสภาให้เป็นสาขาหนึ่งของการอบรม เฉพาะทางตั้งแต่ปี พ.ศ. 2514 แต่ที่ผ่านมามีใช้คำว่าแพทย์ เวชปฏิบัติทั่วไปหรือ GP ทั้งในความหมายของแพทย์ที่ จบการศึกษา 6 ปี และแพทย์ที่ได้รับการฝึกอบรมในสาขา วิชา เวชปฏิบัติทั่วไป จึงทำให้เกิดความสับสนต่อประชาชน ทั่วไป แพทย์ด้วยกันเอง รวมถึงการขาดบทบาทเฉพาะ เจาะจงในทางการแพทย์และในทางสังคม จึงเป็นสาเหตุ หนึ่งที่ทำให้แพทย์เวชปฏิบัติทั่วไปที่ผ่านการฝึกอบรมไม่ สามารถดำรงสถานะเดิมได้ต้องแปลงสถานะภาพของตน เองไปทำงานในสาขาเฉพาะทางสาขาอื่นและต้องอบรม เพิ่มเติมเพื่อให้มีความรู้ความชำนาญเทียบเท่าแพทย์ผู้ เชี่ยวชาญสาขานั้น ๆ เพื่อให้เกิดการยอมรับ จึงทำให้สาขา วิชานี้ไม่สามารถถูกพัฒนาให้ดีขึ้นได้⁽³⁾ ประสบการณ์ ที่ผ่านมามีในอดีตจากต่างประเทศจึงมีข้อสังเกตได้ว่า การที่สาขาวิชาเวชศาสตร์ครอบครัว จะพัฒนาได้จำเป็นจะ ต้องมีการร่วมมือและสนับสนุนจากหลายองค์กรพร้อม ๆ กัน ทั้งองค์กรสถาบันการฝึกอบรม สมาคมแพทย์ นโยบาย ระดับกระทรวงที่จะให้การสนับสนุนให้มีความก้าวหน้า ในสาขาวิชาชีพ และที่สำคัญคือต้องมีระบบการส่งต่อ (Referral system) ที่ดีพอด้วย

อ้างอิง

1. Bratton RL. History of the specialty of family practice. In : Bratton RL, ed. Mayo Clinic's Complete Guide for Family Physicians and

- Residents in Training. New York: McGraw - Hill Health Professions Division, 2000: 9 - 22
2. Facts About the American Academy of Family Physicians. Available from: URL: http://www.aafp.org/about300_a.html
3. สมจิต พฤษะวิตานนท์. เวชศาสตร์ครอบครัว : การพัฒนาการ. คลินิก 2541; 14: 24 - 8
4. Ratnam SS. 4TH Scientific Conference 1992 College of General Practitioners Singapore Family Medicine : A Rising Discipline. Available from: URL : <http://137.132.108.117/~cfps/sreenivasan/articles/1992.html>
5. Wilkinson JM. Family practice organizations. In : Bratton RL, ed. Mayo Clinic's Complete Guide for Family Physicians and Residents in Training. New York : McGraw - Hill Health Professions Division, 2000 : 188 - 9
6. Fish RG. The specialty of family practice. In : Bratton RL, ed. Mayo Clinic's Complete Guide for Family Physicians and Residents in Training. New York : McGraw - Hill Health Professions Division, 2000 : 23 - 5
7. Saultz JW. An overview and history of the specialty of family practice. In : Saultz JW, editor. Textbook of Family Medicine : Defining and Examination the Discipline. New York : McGraw - Hill Health Professions Division, 2000 : 7 - 13
8. Saultz JW. A theoretical framework for the discipline of family medicine. In : Saultz JW, ed. Textbook of Family Medicine : Defining and Examination the Discipline. New York: McGraw - Hill Health Professions Division, 2000 : 14 - 6